

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

MOKSLO TARYBOS POSĖDIS Nr. 10 PROTOKOLAS Nr. P10

2021 m. kovo 24 d.

Vilnius

Posėdžio pirmininkas – dr. Darius Staliūnas

Posėdžio sekretorius – dr. Darius Baronas

Posėdis vyko nuotoliniu būdu naudojant LII zoom platformą. Pradžia: 15:00; pabaiga: 17:11.

Posėdyje dalyvavo Mokslo tarybos nariai: prof. dr. Tamara Bairašauskaitė, dr. Rasa Banytė Rovell, dr. Artūras Dubonis, dr. Saulius Grybkauskas, prof. dr. Rimantas Jankauskas, doc. dr. Salvijus Kulevičius (iki 16:11), dr. Dangiras Mačiulis, prof. dr. Dalia Satkauskytė, dr. Gintautas Sliesoriūnas, dr. Vitalija Stravinskienė, dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, dr. Birutė Triškaitė (iki 16:59); (iš viso 14).

Be to, posėdyje dalyvavo: LII direktorius hab. dr. Alvydas Nikžentaitis, dr. Darius Antanavičius, dr. Eglė Bendikaitė, dr. Rūta Čapaitė, dr. Violeta Davoliūtė, Eglė Deveikytė, dr. Drungilas Jonas, Vilija Gerulaitienė, Dr. Edmundas Gimžauskas, dr. Robertas Jurgaitis, prof. dr. Jūratė Kiaupienė, dr. Olga Mastianica, dr. Zita Medišauskienė, dr. Mindaugas Klovas, dr. Laurynas Kurila, dr. Elmantas Meilus, dr. Giedrė Motuzaitė Matuzevičiūtė Keen, Andželika Polinkevičiūtė, dr. Elena Pranckėnaitė, dr. Virgilijus Pugačiauskas, dr. Agnė Railaitė-Bardė, dr. Vida Savoniakaitė, dr. Eugenijus Svetikas, dr. Žilvytis Šaknys, dr. Irma Šidiškienė, Saulius Sarcevičius, dr. Andra Simniškytė-Strimaitienė, dr. Stanislovas Stasiulis, dr. Vytautas Tumėnas, dr. Darius Vilimas, dr. Gitana Zujienė, dr. Vilma Žaltauskaitė; (iš viso 32).

DARBOTVARKĖ:

1. MT sprendimas dėl LII įstatuose numatytų tikslų ir uždavinių vykdymo (projektas prisegamas);
2. Naujų ilgalaikių mokslinių tyrimų programų (jų anotacijų) aptarimas;
3. Kiti klausimai.

1. SVARSTYTA: Lietuvos istorijos instituto 2020 m. veiklos ataskaita (2021-03-12).

Posėdį pradeda MT pirmininkas D. Staliūnas. Dėl korektūrinio pobūdžio pastabų pasisakė S. Kulevičius, D. Baronas, V. Stravinskienė, R. Jankauskas. Nusprendžiama minimaliai paredaguotą nutarimo tekstą priimti kaip galutinį.

Balsavimas dėl nutarimo dėl Lietuvos istorijos instituto 2020 m. veiklos ataskaitos vertinimo:

Už – 14;

Prieš – nėra;

Susilaikė – nėra.

1. NUTARTA (nutarimas Nr. TN-21): patvirtinti nutarimą dėl Lietuvos istorijos instituto 2020 m. veiklos ataskaitos vertinimo

2. SVARSTYTA: Naujų ilgalaikių mokslinių tyrimų programų (jų anotacijų) aptarimas.

LII direktorius A. Nikžentaitis siūlo diskutuoti dėl pateiktų ilgalaikių programų idėjų prasmingumo, šiandien padiskutavus, siūlo kitam posėdžiui pateikti tokią medžiagą, dėl kurios jau būtų galima balsuoti MT. LII direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams S. Grybkauskas pažymėjo, kad ilgalaikių programų svarstymas pradedamas tinkamu laiku, kol kas nevēluojant. LDK laikotarpio programų svarstymą pradeda G. Sliesoriūnas. Pranešama, kad LDK istorijos skyriuje bus startuojama su viena ilgalaikė programa „Lietuvos (LDK) valstybingumo istorinė raida Europos kontekste (XIII–XVIII a.)“ (vad. R. Šmigelskytė-Stukienė), o pagalbiniam mokslams skirta programa „Lietuvos istorija ir kultūra per pagalbinių istorijos mokslų prizmę“ (vad. R. Čapaitė) galėtų būti perorientuota į institutinę programą. Pranešama apie LDK istorijos skyriaus darbuotojų dalyvavimą Archeografijos skyriaus vedėjo inicijuojamoje programoje „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos“ (vad. R. Jurgaitis). Kartu yra parengta ir dar viena archeografinė programa. Pabrėžiama, kad abi archeografinės programos dar turėtų išsikristalizuoti savo tematiką, atriboti savo problematiką (G. Sliesoriūnas). T. Bairašauskaitė komentuoja ilgalaikių programų teikimo ŠMS ministerijai niuansus, jos nuomone LII netikslinga teikti didelio skaičiaus programų, nes pats LII yra nedidelė institucija, nerekomenduotina teikti nedidelio dalyvių skaičiaus ilgalaikes programas. Pažymi ŠMS ministerijos teigiamą požiūrį į tarpinstitutines programas. R. Jankauskas, pažymėdamas kuklų LII dydį, mano, kad teikiamas 8 ilgalaikių programų skaičius per didelis. A. Dubonis pritaria dėl pastabų apie teikiamų programų skaičių, bet išreiškia savo teigiamą požiūrį į sąlyginai nedidelio tyrėjų skaičiaus dalyvavimą ilgalaikėje programoje. Jam antrina R. Šmigelskytė-Stukienė. S. Grybkauskas paaiškina norminių etatų ir finansavimo priklausomybės nuo ilgalaikių programų niuansus. Pažymi, kad mokslinių tyrimų programoje, pagal lokalius teisės aktus, leidžiama dalyvauti mažiausiai 3 tyrėjams, tačiau tokio dydžio programų kiltų įvairių problemų

(LII matomumo ir pan.). D. Staliūnas prašo reakcijų dėl LDK laikotarpio programų vertinimo. R. Čapaitė sutinka, kad jos teikiama programa būtų institutinė, susitelkusi į grynai pagalbinių mokslų problematiką. S. Grybkauskas kelia klausimą, ar nereikėtų apjungti R. Jurgaičio ir R. Šmigelskytė-Stukienės teikiamų programų. T. Bairašauskaitė išreiškia neigiamą nuomonę į ką tik S. Grybkausko išsakytą pasiūlymą apie galimybę dviejų vadovų vienai programai. Apie programų vienijimo galimybes toliau pasisako A. Nikžentaitis. R. Šmigelskytė-Stukienė išreiškė nuostabą dėl netikėtai pateikto pasiūlymo jungti programas. A. Nikžentaitis nujautė tokią R. Šmigelskytės-Stukienės reakciją, pažymėdamas, kad užkulisinio susitarimo dėl programos nėra, vyksta diskusija. Pasisako R. Banytė-Rowell, D. Baronas. D. Staliūnas konstatuoja, kad lieka 3 LDK laikotarpio programos, bet toks kiekis, kai kurių MT narių požiūriu, gali būti per didelis. Smulkiau dėl organizacinių programų klausimų pasisako pasisako G. Sliesoriūnas, D. Baronas, S. Grybkauskas.

Toliau svarstoma G. Motuzaitės Matuzevičiūtės Keen teikiama programa „Lietuvos miestų veikimo modeliai: infrastruktūra, amatai, prekyba ir savivalda“. T. Bairašauskaitės nuomone, ši programa kol kas dar negali pretenduoti į ilgalaikės programos statusą, pažymėdama be galo didelę šios programos tyrimų objektų įvairovę ir labai plačią chronologinę skalę, siūlydama ją traktuoti kaip institutinę. Kalbama apie šios programos ir Vilniaus ilgalaikių tyrimų derinimo perspektyvas. G. Sliesoriūno nuomone, ši programa dabartiniame etape turėtų būti traktuojama kaip institutinė. Apie tarpinstitucinių programų privalumus ir praktinius sunkumus pasisako Z. Medišauskienė (žodis jai suteiktas dabar, nes anksčiau nebuvo pastebėtas „pakeltos rankos“ ženklas), A. Nikžentaitis (sunkumai mezgant bendradarbiavimą su LLTI). G. Motuzaitės Matuzevičiūtės Keen pritarė kolegų siūlymams tobulinti jos teikiamą programą, akcentavo Vilniaus tyrimų svarbą, neprieštarautų (drauge su kolegomis), kad miestų tyrimo programa toliau būtų rengiama kaip instituto vidaus programa.

Svarstoma L. Kurilos teikiama programa. Pasisako D. Staliūnas, R. Jankauskas, skatindami programos dalyvius paplėtoti savo programą, statant toliau ant dabar pateiktų programos griaučių. R. Banytė-Rowell akcentavo šios programos aktualumą per ekonominių ir kultūrinių virsmų pateikimą taip, kad būtų sudomintas ir šiuolaikinis žmogus.

Toliau svarstoma V. Savoniakaitės inicijuojama programa „Bendruomenės ir iššūkių etnologijos, antropologijos požiūriu“. R. Banytė-Rowell siūlo akcentuoti ir iššūkius, ne vien saugumo jausmą, teikiamą nacionalinės kultūros, kaip kad galima spręsti iš programos aprašo. T. Bairašauskaitė siūlo etnologams persvarstyti šią programą, nors ir norėtusi ilgalaikės, bet kol kas dar siūlo ją palikti kaip institutinę. D. Mačiuliui pats programos sumanymas atrodė įdomus, bet pastebėtini ir tam tikri problemiški momentai (kaip antai, politiniai migrantai, kaip tyrimo objektas), ir dar buvo primintas seminario metu D. Staliūno išsakytas pasiūlymas sutelkti šios programos dėmesį ties pandemijos iššūkiu.. R. Jankauskas akcentavo didesnių ambicijų poreikį, išreiškė mintį, jog etnologų programą būtų galima derinti prie S. Grybkausko teikiamos programos. S. Grybkauskas pastebė, kad jis jau siūlė kolegoms iš Etnologijos ir antropologijos skyriaus jungtis prie jo inicijuojamos programos, nebijoti naujų temų, naujų tyrimų, D. Staliūnas atkreipė dėmesį į šios programos eklektiškumą, kaip galimą išieiti pasiūlydamas visą tematiką perteikti per šių dienų

(pandemijos) iššūkius. V. Savoniakaitė padėkojo už pastabas, plačiau pristatė planuojamo sintetinio darbo viziją, akcentuodama programos taikomąją vertę, atsakė į kolegų išsakytas pastabas (dėl saugumo/nesaugumo, dėl tautodailininkų ir saugumo sąsajų ir pan.), išdėstė, kad etnologų norėta turėti ilgalaikę programą, atkreipė dėmesį į tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemas, bet taip ir neatsakė į D. Staliūno klausimą, ar ji neprieštaratų, kad jos siūloma programa toliau būtų traktuojama kaip institutinė programa.

Aptariant programą „Konflikto genealogija modernėjančioje visuomenėje. Lietuvos atvejis (XIX a. – XX a. vid.)“ (vad. D. Staliūnas) posėdžiui pirmininkauja T. Bairašauskaitė (16:32–16:35). Dėl šios programos pasisakė V. Stravinskienė, pažymėdama, kad nemaža dalis XX a. skyriaus darbuotojų jungsis prie šios programos, pažymėdama, kad ši programa būtų viena stipriausių iš LII siūlomų ilgalaikių programų. Jokių prieštaravimų dėl šios programos kaip ilgalaikės programos nebuvo.

Toliau svarstoma paskutinė svarstymui teikiama programa „Tautinė ir/ar klasinė tapatybė XX a. Lietuvoje: nuo politinių trajektorijų iki asmeninių išgyvenimų“ (vad. S. Grybkauskas). V. Stravinskienė pažymėjo, kad dalis XX a. skyriaus darbuotojų ketina dirbti šioje programoje, jos stiprioji pusė metodologinis naujumas, įtraukiant socialinės istorijos aspektus, R. Jankausko nuomone, tai stipri programa, kuri būtų dar stipresnė jeigu būtų pasitelktas antropologinio tyrimo rakursas. D. Staliūnui kelia klausimų nelabai aiškus šios programos tyrimo objektas, nes iš pradžių teigiama, kad objektas bus socialinė istorija, bet tuoj pat rašoma apie idėjų istoriją. Primena ankstesnes XX a. istorijos skyriuje vykdytas ilgalaikes programas, kurių problematika buvo labai panaši, užduoda klausimą, ar nebūtų racionalu koncentruotis į sovietmečio laikotarpį, ir ar nebūtų noro rašyti vis dar neparašytą akademinės „Lietuvos istorijos“ tomą iš sovietmečio laikotarpio, *jeigu* kolegos norėtų šio darbo imtis? S. Grybkauskas padėkojo už pastabas ir komentarus, pažymėdamas, kad socialinė istorija remiasi idėjų istorija, įtampos, nesuderinamumo neįžvelgia, paaiškino, kodėl yra netikslinga apsiriboti vien sovietmečiu, pažymėdamas ankstesnio režimo tam tikrų praktikų tęstinumą jau visai kitoje, sovietinėje, epochoje. S. Grybkauskas taip pat pažymėjo privalumus, kuriuos programai suteiktų antropologų ir etnologų jungimasis prie bendrą interesą keliančių temų. V. Tumėnas klausia apie etnologų programos plėtojimą jungiantis prie istorikų ir ar nebūtų galima LII ir LKTI administracijų lygmenyje susitarti dėl galimo bendradarbiavimo. V. Savoniakaitė pažymėjo, kad jų skyriaus darbuotojams dar dėl viso to reikia pasitarti. Apie tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemas dar kartą pasisakė LII direktorius A. Nikžentaitis, drąsindamas LII etnologus bendradarbiauti su S. Grybkausko inicijuojamoje programoje dirbsiančiais istorikais. G. Sliesoriūnas siūlo pasinaudoti galimybe turėti du vadovus, jei etnologai nuspręstų jungtis prie S. Grybkausko inicijuojamos programos.

D. Staliūnas konstatuoja, kad iš 9 lieka 7 potencialios ilgalaikės programos, tačiau ir toks jų skaičius yra galimai per didelis.

LII direktorius A. Nikžentaitis dėkoja už konstruktyvias diskusijas, ir šios dienos MT posėdyje. Praneša apie planuojamas tolesnes diskusijas mažesnėse grupėse. Dar kartą akcentuoja XX a. istorijos skyriaus ir Etnologijos ir antropologijos skyriuose inicijuotų programų

glaudinimo naudą, kuri padėtų spręsti tarpdisciplininių tyrimų trūkumo problemą ir leistų patį Etnologijos skyrių labiau integruoti į LII. Pasisako dėl Archeologijos, dėl Miestų tyrimų skyrių programų perspektyvumo. Dėkoja LII bendruomenei už iniciatyvumą.

3. SVARSTYTA: Kiti klausimai.

LII direktorius A. Nikžentaitis informuoja apie rengiamą daugiašalę sutartį su Vyriausiojo Lietuvos archyvaro tarnyba, kurios dėka būtų sudarytos palankesnės sąlygos mokslininkams ir tyrėjams naudotis Lietuvos archyvų paslaugomis šio meto sudėtingos epidemiologinės situacijos sąlygomis. Detaliau numatomos sutarties sąlygas pristatė V. Stravinskienė.

Sitarus dėl preliminarus sekančio MT posėdžio datos (2021-04-07), šios dienos posėdis buvo baigtas.

Posėdžio pirmininkas

Darius Staliūnas

Posėdžio sekretorius

Darius Baronas